

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

JUNIE 2019

**REKENINGKUNDE
NASIENRIGLYN**

PUNTE: 300

NASIENBEGINSELS:

1. Strafpunte vir vreemde items is slegs van toepassing indien 'n kandidaat nie punte op 'n ander plek in die vraag vir daardie item verloor het nie. Geen vreemde-item-strafpunte nie.
2. Strafpunte vir plasing of swak aanbieding (bv. besonderhede) is slegs van toepassing indien die kandidaat punte vir die bedrae vir daardie item verdien het.
3. Volpunte vir korrekte antwoord. Indien die antwoord foutief is, merk die bewerkings wat voorsien is.
4. Indien 'n vooraansuiweringsyfer as 'n finale syfer getoon word, ken die bewerkingspunt toe vir daardie syfer (nie die metodepunt vir die antwoord nie).
5. Tensy anders getoon, moet die positiewe of negatiewe effek van enige syfer in ag geneem word om die punt toe te ken. Indien geen + of – teken of hakie voorsien is nie, aanvaar dat die syfer positief is.
6. Waar aangedui word, ken deelpunte toe om die kwaliteit van antwoorde van kandidate te differensieer.
7. Waar strafpunte toegepas word, kan die punte vir daardie afdeling van die vraag nie as 'n negatiewe syfer getoon word nie.
8. Waar metodepunte toegeken word vir bewerking, moet die nasiener die redelikheid van die bewerking ondersoek voor die punt toegeken word.
9. Bewerking beteken 'kontroleer bewerking'. 'Een deel korrek' beteken bewerking en een deel korrek. LET WEL: kontroleer bewerking moet 'n +, -, x, ÷, of volgens memo.
10. In berekeninge, moet nie punte vir bewerkings toeken nie indien noemer en deler omgeruil is. Dit is ook van toepassing op verhoudings.
11. Waar metodepunte toegeken word, maak seker dat kandidate nie volpunte kry vir enige item wat gedeeltelik foutief is nie. In sulke gevalle, moet nie die metode punt toeken nie. Dui deur middel van ☐.
12. Wees bedag daarop dat party kandidate geldige alternatiewe buite die memorandum verskaf.
13. Kodes: f = vreemde item; p = plasing/aanbieding.
14. Van onderwysers word verwag om deur die hele vraestel te werk en redelike aanpassings te maak, terwyl u binne die raamwerk van die puntetoekenning bly, indien nodig.

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 14 bladsye.

VRAAG 1

1.1

1.1.1	Waar	✓
1.1.2	Onwaar	✓
1.1.3	Waar	✓
1.1.4	Onwaar	✓

4

1.2 1.2.1 **Bereken die waarde van die eindvoorraad op 30 April 2019.**

$$(65 \checkmark \checkmark \times 650 \checkmark \checkmark) + (45 \checkmark \checkmark \times 660 \checkmark) = 71\,950 \checkmark \checkmark$$

42 250   29 700   * Een deel korrek

8

1.2.2 **Koste van verkope**

Beginvoorraad	✓	122 550
Aankope	✓	331 500
Vraggeld	✓	17 250
Terugsendings	✓✓	(6 500)
		464 800
Eindvoorraad sien 1.2.1	✓	(71 950)
Koste van verkope Bewerking	✓✓	392 850

Brutowins %

$$\frac{(576\,000 - 392\,850)}{576\,000} \times 100 = 31,8 \text{ of } 32\%$$

*Een deel korrek

Voorraadhoudingstydperk vir 2019

$$\frac{\frac{1}{2} \checkmark (122\,550 \checkmark + 71\,950 \checkmark \checkmark)}{392\,850 \checkmark \text{ sien KvV hierbo}} \times \frac{365}{1}$$

90,4 days or 90 days *✓ Een deel korrek

17

- 1.2.3 **Lewer kommentaar op die voorraadhoudingstydperk vir 2019. Haal syfers aan. (Die voorraadhoudingstydperk vir 2018 was 182 dae.)**

Syfers en neiging ✓ ✓

Vorraadhoudingstydperk het van 182 dae na 90 of 90,4 dae afgeneem

Die voorraadhoudingstydperk het met 92 of 91,6 dae afgeneem

Kommentaar ✓ ✓

Vorraad word vir 'n korter periode gehou

Vorraad word meer gereeld as voorheen verkoop

4

- 1.2.4 **Ten einde te verbeter op die verlies van voorraad (20 reistasse) die vorige jaar, het die eienaar strenger kontrolemaatreëls oor voorraad ingestel. Lewer kommentaar oor of dit suksesvol was. Toon berekeninge.**

Berekeninge:

$(215 + 550 - 10)$

$\checkmark\checkmark 755 - \checkmark 640 - \checkmark 110 = * \checkmark 5 *$ Een deel korrek

Kommentaar: ✓ ✓

Slegs 5 reistasse is weg in vergelyking met 20 die vorige jaar.

7

V1:	40	
TOTALE PUNTE		

VRAAG 2

2.1   2.1.1   **Bereken die korrekte saldo van die Bankrekening op 31 Januarie 2019.**

24 740 ✓ + 68 720 ✓ – 74 960 ✓ + 1 080 ✓ + 5 400 ✓ + 270 ✓✓ –
 1 400 ✓✓ + 500 ✓ – 3 500 ✓ + 1 350 ✓✓ – 2 100 ✓
 = 20 100 *☒ *Een deel korrek

Vreemde inskrywings – 1 (maks 1): Wees bedag op vreemde inskrywings wat verkeerdelik in joernale en/of versoening gedupliseer is.

15

2.1.2   **Stel die Bankversoeningstaat soos op 31 Januarie 2019 op.**

Bankversoeningstaat op 31 Januarie 2019		
	Debiet	Krediet
Kredietsaldo volgens bankstaat		* ☒ 17 000 Balanserende bedrag
Krediteer uitstaande deposito's (6 800 ✓ + 4 100 ✓)		* ☒ 10 900
Debiteur uitstaande tjeks:		
Nr. 723	✓ 1 000	
Nr. 805	✓ 1 560	
Nr. 808	✓ 5 400	
Krediteer bedrag bankkoste te veel gevra		✓✓ 160
Debietsaldo volgens bankrekening	☒ 20 100 Sien 2.1.1	
Albei kolomme gelyk * ☒	28 060	28 060

11

* Een deel korrek

Vreemde inskrywings – 1 (maks. 1): Wees bedag op vreemde inskrywings wat verkeerdelik in joernale en/of versoening gedupliseer is.

2.1.3   **'n Interne ondersoek het aan die lig gebring dat konttantdeposito's nie onmiddellik gedoen word nie. Haal TWEE voorbeelde aan en verduidelik, wat tot die bevinding gelei het.**

- Kontant ontvang op 15 November 2018 is nog nie gedeponeer nie ✓✓
- Kontant ontvang op 31 Desember is eers op 12 Januarie 2019 gedeponeer ✓✓

4

2.1.4 Gee TWEE interne beheermaatreëls wat die besigheid kan gebruik om te voorkom dat dit weer gebeur.

Twee geldige antwoorde ✓✓✓✓

- Gereelde toesig / kontroleer deposito's (dokumentasie)/rotasie van pligte, ens.
- Verdeling van pligte/aanmanings van banke (SMS'e)/stel my in kennis
- Gebruik senior bestuurders om onmiddellik deposito's te maak of te monitor of te ondersoek
- Dissiplinêre aksie teen skuldiges – afskrikmiddel vir ander werknemers

4

2.2 Gerekonsilieerde Debiteurelys op 31 Maart 2019

H James	1 200 – 300 ✓	✓ 900
A Dyantyi	1 900 – 900 ✓✓	* ☒ 1 000
E Rasmeni	2 160 + 40 ✓✓	* ☒ 2 200
H Jameson	1 500 + 300 ✓	✓ 1 800
Totaal van korrekte debiteurelys		* ☒ 5 900

* Bewerking

11

V2: TOTALE PUNTE	45	
---------------------	----	--

VRAAG 3

INKOMSTESTAAT VIR DIE JAAR GEËINDIG 30 APRIL 2019

Verkope (7 164 000 ✓ – 84 000 ✓ – 16 800 ✓✓)	7 063 200	*✓
Koste van verkope	(3 840 000)	✓✓
Brutowins	3 223 200	✓
Ander bedryfsinkomste	341 880	✓
Oninbare skulde verhaal	2 880	✓
Huurinkomste (278 000 ✓ + 54 000 ✓✓)	332 000	*✓
Handelvoorraadsurplus (1 847 800 – 1 840 000)	7 000	*✓✓
Bruto bedryfsinkomste	3 565 080	✓
Bedryfsuitgawes	(3 149 880)	
Herstelwerk en onderhoud	150 720	
Bankkoste	33 600	
Diverse uitgawes	107 670	
Oninbare skulde 14 520✓ + 2 880✓	17 400	✓
Direkteursfooie 1 248 800✓ + 89 200✓✓	1 338 000	*✓
Verbruiksgoedere 47 400✓ – 600✓	46 800	✓
Waardevermindering	243 840	✓
Ouditeursfooie 105 600✓ – 5 600✓	100 000	✓
Salarisse en lone 985 200✓ + 21 000✓✓	1 006 200	*✓
Voorsiening vir oninbare skulde-aansuiwering (30 440✓✓ – 26 400✓)	4 040	*✓
Werkgewersbydae 97 200✓ + 4 410✓	101 610	✓
Bedryfswins	415 200	✓
Rente-inkomste ✓	102 820	
Wins voor rente-uitgawe	518 020	✓
Rente-uitgawe Balanserende syfer NWVRU-NWVB	(27 520)	✓
Wins voor belasting (NWNB + belasting)	490 500	✓
Inkomstebelasting (NWNB x 28 ÷ 72)	(137 340)	✓✓
Netto wins vir die jaar (Verkope x 5%)	353 160	✓

*Een deel korrek

50

V3:	50	
TOTALE PUNTE		

VRAAG 4

4.1.1

UITGEREIKTE AANDELEKAPITAAL

✓✓ 520 000	Gewone aandele reeds uitgereik op 1 Maart 2018	5 200 000	
✓ (100 000)	Gewone aandele teruggekoop (Gemiddelde aandeleprys: R10)	(1 000 000)	*✓
✓ 120 000	Gewone aandele gedurende die jaar uitgereik	1 560 000	✓✓
✓ 540 000	Gewone aandele reeds uitgereik op 28 Februarie 2019	5 760 000	✓
			9

* Een deel korrek

BEHOUE INKOMSTE

Saldo op 1 Maart 2018	(balanserende syfer)	49 000	✓
Netto wins na belasting (✓1 741 500 – ✓522 450)		1 219 050	*✓
Aandele teruggekoop (✓100 000 x R1,70)		(170 000)	*✓✓
Gewone aandele-dividende		(567 000)	*✓
Interim dividend		405 000	✓
Finale dividende (540 000 (Sien bo) x 30c) ✓		162 000	✓
Saldo op 28 Februarie 2019		531 050	
			11

* Een deel korrek

HANDELS- EN ANDER ONTVANGBARES

Handelsdebiteure	365 250	
Voorsiening vir oninbare skulde	(14 610)	✓
	350 640	
Vooruitbetaalde uitgawes	11 400	✓
Opgelope inkomste	5 910	✓
SAID: Inkomstebelasting (555 000✓ – 522 450✓)	32 550	✓
	400 500	* ☒
		7

* Een deel korrek

4.1.2

RADABA BEPERK
STAAT VAN FINANSIËLE POSISIE (BALANSSTAAT)
28 FEBRUARIE 2019

BATES		
Niebedryfsbates	5 651 000	☒
Vaste Bates (6 791 400✓ – 1 940 000✓)	4 851 000	✓
Finansiële bates: (Vaste deposito)	800 000	✓
Bedryfsbates TB – NBB	1 759 920	☒
Voorrade Balanserende syfer	679 520	☒
Handels- en ander ontvangbares (sien 4.1.1)	400 500	☒
Kontant en kontantekwivalente (504 900✓ + 175 000✓)	679 900	* ☒
TOTALE BATES TE & L	7 410 920	☒
EKWITEIT EN LASTE		
Aandeelhoudersbelang	6 291 050	* ☒
Gewone aandeelkapitaal (sien 4.1.1)	5 760 000	☒
Behoue inkomste	531 050	✓
Niebedryfslaste	676 800	
Lening: Easy Bank (723 900✓ + 122 100✓ -- 169 200✓)	676 800	* ☒
Bedryfslaste	443 070	* ☒
Handels- en ander betaalbares (93 690✓ + 18 180✓)	111 870	✓
Aandeelhouders vir dividende (sien 4.1.2)	162 000	☒
Huidige deel van lening	169 200	✓
TOTALE EKWITEIT EN LASTE	7 410 920	☒

*Een deel korrek

26

- 4.2 4.2.1 Die maatskapy het addisionele aandele teen R9 uitgereik. In jou opinie, dink jy die bestaande aandeelhouders behoort gelukkig te wees met die uitreikingsprys? Haal EEN finansiële aanwyser met werklike syfers/persentasie/verhouding aan om jou mening te staaf.

Nee. ✓

Vergelyking van nuwe uitreikingsprys en NBW of Markprys ✓✓

- Die nuwe uitreikingsprys van R9 is minder as die NBW van 1 121 sent of (R11,21)
- Die nuwe uitreikingsprys van R9 is minder as die Markprys op die JEB van 1 050 sent of (R10,50)

3

- 4.2.2 Die direkteur is van mening dat die aandeelhouders tevrede behoort te wees met hoe die maatskappy gevaar het. Verduidelik en haal TWEE finansiële aanwysers aan met werklike syfers/verhoudings/persentasies om hul mening te staaf.

Finansiële aanwysers ✓ ✓
 Syfers en neiging ✓ ✓
 Verduideliking ✓ ✓

- Dividend per aandeel – toegeneem van 20 sent tot 34 sent.
- Verdienste per aandeel – toegeneem van 120 sent tot 133 sent
- Opbrengs op aandeelhoudersbelang – toegeneem van 13% tot 16% (beter as die rentekoers op vaste deposito van 8%)

6

- 4.2.3 Die direkteur het besluit om die lening gedurende die huidige jaar te verhoog. Haal TWEE finansiële aanwysers (werklike syfers/verhoudings/persentasies) aan wat verband hou met hulle besluit. Verduidelik waarom dit 'n goeie besluit was, of nie.

Finansiële aanwyser: ✓ ✓
 Syfers en neiging: ✓ ✓ ✓ ✓
 Verduideliking: ✓ ✓

- OOTKA: Verbeter van 18% tot 22%
 Beter as die rente op lening 15%
 Positief gerat
- Skuld / ekwiteitsverhouding: Alhoewel dit van 0,2 : 1 tot 0,3 : 1 verswak het, is dit laag gerat.

Lae finansiële risiko / maak nie veel gebruik van lenings nie (maak meer gebruik van interne bronne vir befondsing)

8

V4:
 TOTALE PUNTE

70

VRAAG 5

5.1

5.1.1

KONTANT DEUR BEDRYWIGHEDDE VOORTGEBRING		
Nettowins voor belasting (272 700✓ + 113 400✓)	386 100	✓
Aansuiwering vir: Rente-uitgawe	108 000	✓
Waardevermindering	96 000	✓
	590 100	
Veranderinge in bedryfskapitaal	23 050	✓
Verandering in voorrade (264 000✓ – 180 300✓)	83 700	*✓✓
Verandering in debiteure (89 900✓ – 90 500✓)	(600)	*✓✓
Verandering in krediteure (104 300✓ – 44 250✓)	(60 050)	*✓✓
	613 150	✓

19

*Bewerking Een deel korrek

1 punt vir die bedrag en 1 punt vir korrekte gebruik van hakies

5.1.2 KONTANTVLOEISTAAT OP 30 JUNIE 2018

KONTANT UIT BEDRYFSAKTIWITEITE	259 400	✓
Kontant deur bedrywighede voortgebring Sien 5.1.1	613 150	✓
Rente betaal	(108 000)	✓
Dividende betaal (63 000 + 77 000)	(140 000)	*✓✓
Belasting betaal (113 400✓ – 15 400✓ + 7 750✓)	(105 750)	*✓
KONTANT UIT BELEGGINGSAKTIWITEITE	(396 600)	✓
Vaste bates gekoop	(566 600)	✓✓
Opbrengs van verkoop van vaste bates	30 000	✓✓
Verandering in finansiële bates (240 000 – 100 000)	140 000	✓✓
KONTANT UIT FINANSIËRINGSAKTIWITEITE	100 000	✓
Opbrengs van aandele uitgereik	440 000	✓
Aandele teruggekoop	(250 000)	✓
Verandering in lenings (970 000 – 880 000)	(90 000)	✓✓
NETTO VERANDERING IN KONTANT EN KONTANTEKWIVALENTE	(37 200)	✓
KONTANT EN KONTANTEKWIVALENTE – BEGIN	(12 800)	
KONTANT EN KONTANTEKWIVALENTE – EINDE	(50 000)	✓

*Bewerking Een deel korrek

23

5.2 OUDITEURSVERSLAG

5.2.1 Watter tipe verslag het VOVO Bpk. ontvang? Verduidelik.

Weerhouding van mening ✓

Enige geldige punt ✓✓

- 'n Mens kan nie daarop staatmaak nie, aangesien die finansiële state nie volgens die vereiste standaard voorberei word nie
- Ouditeure kon nie voldoende ouditbewyse vind om mening uit te spreek nie

3

5.2.2 Die Maatskappywet vereis dat publieke maatskappye geouditeer word. Gee 'n rede hiervoor.

Enige een geldige rede ✓✓

- Om te verhoed dat openbare fondse misbruik word
- Om te verseker dat finansiële state redelik weerspieël word
- Verantwoordelik wees vir belanghebbendes, bv. aandeelhouders
- Om aandeelhouders te beskerm
- Om bedrog te ontmoedig

2

5.2.3 Verduidelik EEN belangrike gevolg vir Makaya&Ntini indien hulle nalatig is in die uitvoering van hul pligte.

Enige een geldige gevolg ✓✓

Moontlike antwoorde:

- Kan gedagvaar word vir verliese wat veroorsaak word as gevolg van vertroue in hul mening/opinie
- Nie weer as ouditeure aangestel word nie
- Staar dissiplinêre prosedures deur die professionele liggaam in die gesig

2

5.2.4 Noem EEN ander party, buiten die aandeelhouders, wat belangstel in hierdie ouditmening en gee 'n rede vir hul belangstelling.

Party✓ rede✓

- Voornemende beleggers – om te sien of die maatskappy volgens die wet bedryf word
- Finansierders – om te sien of die maatskappy veilig is
- SAID – om vas te stel of die belasting akkuraat bereken word
- Mededingers – vergelyk resultate/asseeser vordering
- Regering – om resultate te vergelyk

2

- 5.2.5 Dui kortliks aan hoe hierdie ouditverslag moontlik die aandele van VOVO Bpk. op die Johannesburgse Effektebeurs (JSE) sal beïnvloed. Noem TWEE punte.

Enige TWEE geldige punte ✓✓✓✓

- Potensiële beleggers en aandeelhouders sal vertroue in die maatskappy en direkteure verloor en sal nie in die maatskappy wil belê nie
- Huidige aandeelhouders sal vertroue in die maatskappy en direkteure verloor en sal probeer om hul aandele te verkoop
- Aandeleprys van die maatskappy sal daal (vraag en aanbod)
- Negatiewe beeld van die maatskappy (swak publisiteit)

4

V5:	55	
TOTALE PUNTE		

VRAAG 6**6.1 VASTE BATES**

6.1.1 Bereken die ontbrekende bedrae soos voorgestel deur A tot E in die onvoltooide Vastebate-nota.

A	2 100 000 + 200 000	2 300 000	✓
B	350 000 – 180 000	170 000	✓
C	950 000 - 650 000	300 000	✓
D	400 000 x 15%	60 000	* ☒ ☒
E	350 000 – 32 000	318 000	* ☒ ☒

*Een deel korrek

7

6.1.2 Stel die Bateverkoperkening op vir die kantoormeubels wat verkoop is.

BATEVERKOPE

2018 Sept	30	Toerusting	✓32 000	2018 Sept	30	Opgehoopte waardevermindering op toerusting 8 000 (✓1 600+✓6 400+✓✓4 800)	* ☒ ☒ 12 800
						Bank	✓10 000
						Donasies ✓	☒ ☒ 9 200
			32 000				32 000

*Een deel korrek

10

6.1.3 Lewer kommentaar op die verkoop van grond aan die eggenoot ('husband') van die HUB. Sien inligting B.

Die maatskappy kan aan enigiemand verkoop word solank 'n individu nie benadeel word ten koste van iemand anders nie, en die prys die beste en tot die voordeel van die maatskappy en sy aandeelhouders is. ✓✓

2

6.2 BTW

Bereken die bedrag BTW betaalbaar aan/ ontvangbaar van die SAID op 28 Februarie 2019. Dui aan of die bedrag betaalbaar of ontvangbaar is.

49 800 ✓ + 61 920 ✓✓ – 72 000 ✓✓ – 3 000 ✓ + 1 500 ✓

- 750 ✓✓ + 5 700 ✓✓ = 43 170* ✓ *Een deel korrek

Betaalbaar ☒

13

6.3 BTW EN ETIEK

6.3.1 Waarom behoort Ranti Handelaars 'n bewys van verkope te lewer?

Enige geldige antwoord ✓✓

- SARS benodig dokumentasie om die verkope op te spoor
- Om eties te wees/deur nie belasting te vermy nie/bedrog te pleeg nie

2

6.3.2 Hoe sal dit die BTW-opgawes van Rantsi Handelaars beïnvloed?

Hy sal aan SAID die korrekte BTW betaal op die bedrag wat hy van die kliënte ingesamel het. ✓✓

2

6.3.3 Adviseer Rantsi. Handelaars van die implikasies indien hy instem tot hierdie versoek. Noem TWEE punte.

Enige geldige advies ✓✓✓✓

- Dit is bedrog (onwettig)
- Kan 'n swaar boete opgelê word
- Gevangenisstraf

4

V6:
TOTALE PUNTE

40

TOTAAL: 300

